

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
«30» серпня 2024 року,
протокол № 2.

Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК
«30» серпня 2024 року
М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування

РОЗРОБНИК:

Професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку доктор економічних наук, професор
«26» серпня 2024 року

Віктор СИНЧАК

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
«28» серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри, кандидатка економічних наук, доцентка
«28» серпня 2024 року, протокол № 1.

Алла КРУШИНСЬКА

Деканеса факультету публічного управління, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«28» серпня 2024 року

Тетяна ПІДЛІСНА

ПОГОДЖЕНО:

Рішення методичної ради університету
«29» серпня 2024 року, протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
«29» серпня 2024 року.

Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни	3
2.	Заплановані результати навчання	4
3.	Програма навчальної дисципліни	6
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	12
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	12
	4.2. Аудиторні заняття	13
	4.3. Самостійна робота студентів	13
5.	Методи навчання та контролю	13
6.	Схема нарахування балів	14
7.	Рекомендовані джерела	14
	7.1. Основні джерела	14
	7.2. Допоміжні джерела	14
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	15

1. Опис навчальної дисципліни

1.	Шифр і назва галузі знань	– 28	Публічне управління та адміністрування
2.	Код і назва спеціальності	– 281	Публічне управління та адміністрування
3.	Назва спеціалізації	–	не передбачена
4.	Назва дисципліни	–	Публічні фінанси
5.	Тип дисципліни	–	обов'язкова
6.	Код дисципліни	–	ППО 15
7.	Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	перший
8.	Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	бакалавр
9.	Курс / рік навчання	–	третій
10.	Семестр	–	п'ятий (ДФН) / шостий (ЗФН)
11.	Обсяг вивчення дисципліни:		
	1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 4 / 120	
	2) денна форма навчання:		
	аудиторні заняття (годин)	– 46	
	% від загального обсягу	– 38	
	лекційні заняття (годин)	– 22	
	% від обсягу аудиторних годин	– 48	
	семінарські заняття (годин)	– 24	
	% від обсягу аудиторних годин	– 52	
	самостійна робота (годин)	– 74	
	% від загального обсягу	– 62	
	тижневих годин:		
	аудиторних занять	– 2,6	
	самостійної роботи	– 4,1	
	3) заочна форма навчання:		
	аудиторні заняття (годин)	– 12	
	% від загального обсягу	– 11,7	
	лекційні заняття (годин)	– 8	
	% від обсягу аудиторних годин	– 57,1	
	семінарські заняття (годин)	– 4	
	% від обсягу аудиторних годин	– 42,9	

самостійна робота (годин)	– 108
% від загального обсягу	– 88,3
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– «Економічна теорія»; «Макроекономіка»; «Система публічного адміністрування»; «Конституційне право України»; «Статистика».
2) супутні дисципліни	– «Міське самоврядування»; «Менеджмент в органах публічного управління»; «Макрофінансовий аналіз».
3) наступні дисципліни	– «Планування управлінської діяльності»; «Управління проектами регіонального та місцевого розвитку»; «Фінансовий аудит»; «Бюджетна система».
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	<p>Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями. ЗК 8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: СК 2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів. СК 10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування. СК 11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.</p>
Програмні результати навчання	<p>ПР 11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції. ПР 16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.</p>

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:
1. Знання
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>
1.1) відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату публічних фінансів;
1.2) називати закони, що регулюють відносини у фінансовій сфері;
1.3) визначати особливості розподілу та перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту на рівні публічних фінансів;
1.4) повторювати основи формування публічних доходів і напрямів використання публічних витрат у фінансовій системі;
2. Розуміння
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>

2.1)	пояснювати зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть публічних фінансів;
2.2)	з'ясувати взаємозв'язок публічних фінансів і фінансових категорій в економічному та соціальному середовищі;
2.3)	ідентифікувати процеси розподілу та перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту відповідно до рівнів функціонування публічних фінансів;
2.4)	ілюструвати структуру фінансової системи держави;
3. Застосування знань	
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	виявляти джерела формування доходів і напрями використання збалансованих видатків із застосуванням фінансових механізмів і методів управління борговими зобов'язаннями держави;
3.2)	розкривати сутність публічних фінансів у взаємозв'язку з їх функціями;
3.3)	розраховувати податкові надходження в умовах чинних податкової та бюджетної системи;
4. Аналіз	
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1)	класифікувати податки, публічні доходи та видатки, державний борг, інші фінансові категорії;
4.2)	оцінювати джерела надходжень та напрямки витрачання фінансових ресурсів держави;
4.3)	досліджувати динаміку, джерела покриття та методи управління державним боргом;
4.4)	дискутувати щодо визначення сутності понять «державні фінанси», «публічні фінанси» та «публічні соціальні позабюджетні фонди»;
4.5)	виділяти складові фінансової системи та встановлювати взаємозв'язок між ними.
5. Синтез	
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1)	аргументувати потребу у формуванні публічних централізованих та децентралізованих фондів фінансових ресурсів;
5.2)	планувати джерела формування та напрями витрачання фінансових ресурсів публічних фондів;
5.3)	встановлювати взаємозв'язки між окремими фінансовими категоріями;
5.4)	обґрунтовувати необхідність інтегрування ланок публічних фінансів у фінансову систему.
6. Оцінювання	
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1)	оцінювати напрями та ефективність витрачання бюджетних коштів;
6.2)	робити висновок щодо повноти формування фінансових ресурсів держави;
6.3)	виявляти чинники, що впливають на рівень доходів публічних фінансів;
6.4)	аргументувати проблеми та перспективи розвитку публічних фінансів;
6.5)	пояснювати соціально-економічну необхідність публічних фінансів.
7. Створення (творчість)	
<i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>	
7.1)	пропонувати альтернативні джерела формування фінансових ресурсів на мікро- та макrorівнях у публічних фінансах;
7.2)	брати участь у розробці положень про місцеві податки і збори при зміні податкового законодавства або за необхідності;
7.3)	розраховувати очікувані податкові надходження до місцевих бюджетів

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Публічні фінанси: їхні функції, призначення і роль

Історичні та економічні передумови виникнення публічних фінансів. Зародження фінансових відносин у Стародавньому світі. Зародження фінансових відносин у період із IV тис. до н. е. – V ст. н. е. у стародавніх цивілізаціях Сходу. Натуральні податки і особисті повинності на етапі зародження фінансових відносин. Надходження від работоргівлі як джерела державних доходів. Фінанси Римської імперії. Фінансові відносини у феодальній державі.

Розвиток фінансових відносин Київської Русі. Перші ознаки фінансових відносин у Київській Русі. Доходи та видатки князівської скарбниці. Фінансова політика Київської Русі. Кредитні відносини в Київській Русі. Наявність держави як умова та ознака функціонування публічних фінансів. Розподіл і перерозподіл сукупного продукту у публічних фінансах. Фінансові інструменти розподілу і перерозподілу створеної вартості. Сучасна необхідність публічних фінансів.

Формування теоретичних ідей у фінансовій науці в період меркантилізму та фізіократії. Передумови розвитку теорії меркантилізму. Предмет дослідження меркантилістів. Представники меркантилізму та їх внесок у фінансову науку. Основоположні наукові ідеї фізіократів у фінансовій науці. Представники фізіократії та їх роль у розвитку фінансової науки. Внесок Ф. Кене у фінансову науку. Теорія єдиного податку фізіократів. Раціоналізація фінансової системи.

Фінансові концепції англійської класичної політекономії. Зв'язок фінансової науки та політичної економії. Зародження фінансових концепцій у працях класиків політичної економії. Фінансові концепції класичної теорії як доміанти розвитку фінансової політики в період нагромадження капіталу. Внесок А. Сміта та Д. Ріккардо у фінансову науку. Основні напрями в класичній фінансовій теорії.

Кейнсіанська теорія та її значення для розвитку фінансової науки. Передумови формування кейнсіанської теорії. Дж. М. Кейнс як основоположник кейнсіанської теорії. Фінансова концепція Дж. М. Кейнса. Роль публічних фінансів у кейнсіанській моделі державного втручання. Фінансові інструменти державного втручання.

Історичні аспекти української фінансової думки. Осередки фінансової науки в Україні (кінець XIX — перша половина XX ст.). Представники вітчизняної фінансової науки та їх наукові інтереси. Наукові інтереси сучасних вітчизняних вчених. Основні представники фінансової науки України та їхні наукові інтереси у XXI ст. Функціонування публічних фінансів в сучасних умовах.

Функції публічних фінансів. Розподільча функція та механізм її дії в ринкових умовах. Первинний і вторинний фінансовий розподіл. Об'єкти і суб'єкти фінансового розподілу. Контрольна функція публічних фінансів. Суспільне призначення фінансового контролю як форми реалізації контрольної функції публічних фінансів. Дискусійні питання щодо суті і функцій фінансів.

Сутність, джерела, методи та особливості формування фінансових ресурсів держави. Фінансові ресурси, їх суть і призначення. Класифікація фінансових ресурсів. Роль і значення централізованих фондів у забезпеченні загальнодержавних потреб. Децентралізовані фінансові ресурси: суть, склад, роль у фінансуванні потреб розширеного відтворення. Фінансові резерви: види та методи формування. Механізм формування та використання фінансових ресурсів суспільства.

Тема 2. Публічні фінанси як сфера фінансової системи держави. Фінансовий механізм і фінансовий контроль

Теоретична сутність фінансової системи та основні принципи її побудови. Поняття фінансової системи. Принципи побудови фінансової системи.

Організаційно-правові основи побудови та функціонування фінансової системи. Організаційна форма фінансових відносин як спосіб управління потребами у фінансових ресурсах держави. Організаційний підхід до побудови і функціонування фінансової системи. Внутрішня та організаційна структура фінансової системи. Сфери та ланки фінансової системи: поняття та відмінності. Складові сфер фінансової системи: державні фінанси; фінанси суб'єктів господарювання; фінанси домогосподарств; міжнародні фінанси; фінансовий ринок; страхування. Ланки фінансової системи. Фінансовий ринок як забезпечувальна ланка фінансової системи.

Суть фінансового механізму і його складові елементи. Фінансові методи. Фінансові важелі, стимули, санкції. Організаційна структура і правовий режим фінансового механізму. Нормативно-правове забезпечення фінансового механізму в державі. Інформаційне забезпечення фінансового механізму в державі. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.

Фінансовий контроль. Суть, мета, завдання фінансового контролю. Принципи фінансового контролю. Класифікація фінансового контролю. Види, форми, методи фінансового контролю. Фінансовий аудит як незалежний фінансовий контроль. Становлення і розвиток аудиторського контролю. Організація фінансового контролю в державі. Особливості організації фінансового контролю в умовах воєнного стану. Забезпечення фінансового контролю на непідконтрольних українській владі територіях. Органи фінансового контролю в Україні та їх повноваження. Рахункова палата України. Посилення заходів фінансового контролю щодо ефективності використання державних видатків і визначення збитків від війни. Державна аудиторська служба України. Перенесення термінів проведення державного фінансового контролю в умовах воєнного стану на пізніші строки. Державна казначейська служба України. Виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану. Державна податкова служба України. Звільнення від відповідальності платників податків, які через воєнні дії не змогли виконати податковий обов'язок, з урахуванням перенесення термінів та обов'язковим його виконанням після воєнного стану. Митна служба України. Запровадження додаткових заходів при митному оформленні товарів в правовому режимі воєнного стану. Напрями підвищення дієвості фінансового контролю в Україні.

Тема 3. Публічні доходи та видатки

Економічна сутність публічних доходів, їхнє призначення. Джерела формування публічних доходів. Валовий внутрішній продукт як джерело формування публічних доходів. Первинні доходи й нагромадження. Внутрішні джерела – національний дохід і національне багатство (золотий запас, державне майно). Зовнішні джерела – національне багатство іншої країни (державні позики, репараційні платежі).

Класифікація публічних доходів. Централізовані державні доходи: доходи державного бюджету, державний кредит, доходи державних цільових фондів. Система фінансових ресурсів держави. Підсистема доходів суб'єктів господарювання. Підсистема доходів найманих працівників. Підсистема доходів держави.

Методи мобілізації державних доходів (податки, позики, емісія, продаж майна та передача його в оренду). Мобілізація внутрішніх доходів (Domestic Revenue Mobilization). Безумовний базовий дохід (ББД), його сутність і призначення. ББД як концепція у забезпеченні соціальної справедливості та економічної стабільності. Досвід країн світу в запровадженні ББД. Перспективи впровадження ББД в Україні від розподілу національного багатства (природних ресурсів) у післявоєнний період.

Економічна суть державних видатків. Склад державних видатків. Характеристика

державних видатків. Фактори, що визначають структуру державних видатків. Засади організації державних видатків. Бюджетні державні видатки та їх загальна характеристика. Державні видатки соціальних позабюджетних фондів. Державні видатки державних підприємств та організацій.

Класифікація державних видатків. Класифікація видатків за функціональною ознакою. Категорії видатків. Перша категорія видатків та їх склад. Видатки на державне управління (законодавча та виконавча влада). Видатки на судову владу та на міжнародну діяльність. Видатки на фундаментальні наукові дослідження. Видатки на національну оборону. Видатки на правоохоронну діяльність і безпеку держави. Друга категорія видатків та їх склад. Видатки на фінансування освіти (дошкільної освіти, загальної середньої освіти, професійно-технічної освіти, вищої освіти, післядипломної освіти, інших закладів і заходів в галузі освіти). Видатки на охорону здоров'я. Видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення. Видатки на культуру та мистецтво та фізичну культуру та спорт. Третя категорія видатків та їх склад. Державні видатки на регулювання економічної діяльності. Групи видатків на розвиток економіки. Четверта група державних видатків. Витрати на обслуговування державного боргу. Видатки резервних фондів, видатки на проведення виборів та референдумів, кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів.

Тема 4. Бюджет і бюджетна система України

Сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету держави. Бюджет як центральна ланка державних фінансів у фінансовій системі країни. Бюджет як основний фінансовий план. Бюджет як економічна категорія. Провідна та координуюча роль бюджету у системі фінансових планів. Чинники впливу на бюджет. Об'єкти і суб'єкти бюджетних відносин. Розподільча та контрольна функції бюджету. Особливості реалізації функцій бюджету у бюджетних відносинах.

Сутність і причини виникнення бюджетного дефіциту. Еволюція наукових підходів до дослідження бюджетного дефіциту. Класифікація бюджетного дефіциту. Методи фінансування бюджетного дефіциту. Показники стану бюджету - бюджетний надлишок і бюджетний дефіцит. Форми незбалансованості бюджету: дефіцит і профіцит. Поняття дефіциту та профіциту бюджету. Причини виникнення бюджетного дефіциту. Бюджетний дефіцит в умовах повномасштабного вторгнення.

Допустимі межі та джерела покриття бюджетного дефіциту. Розрахунок рівня бюджетного дефіциту. Динаміка бюджетного дефіциту в Україні. Джерела фінансування бюджетного дефіциту: внутрішні й зовнішні запозичення, грошово-кредитна емісія, інші джерела. Особливості державного бюджету на поточний рік.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Поняття бюджетного устрою та бюджетної системи. Особливості бюджетного устрою в умовах воєнного стану. Принципи побудови бюджетної системи. Структура сучасної бюджетної системи України. Формування бюджетної системи в незалежній Україні. Нормативне правове забезпечення формування бюджетної системи. Періоди формування бюджетної системи України. Взаємовідносини між ланками бюджетної системи, їх форми та організація. Бюджетне регулювання. Бюджетне субсидювання та його види: субсидії, субвенції, дотації.

Бюджетний процес, його складові елементи та регламентування. Поняття бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Організаційні засади складання проєкту державного бюджету. Бюджетна декларація в бюджетному процесі. Сучасний стан бюджетного процесу в Україні. Основні прагматичні проблеми в бюджетному процесі. Перспективи розвитку бюджетного процесу в Україні.

Місцеві бюджети в бюджетній системі незалежної України. Становлення та розвиток місцевих бюджетів в незалежній Україні. Поняття фінансової автономії та показники її рівня. Особливості функціонування місцевих бюджетів в умовах російсько-української війни.

Тема 5. Державний бюджет України

Доходи державного бюджету: економічна суть, організація формування і розподіл. Доходи державного бюджету як фінансова база забезпечення діяльності держави. Функції доходів державного бюджету. Методи централізації грошових коштів в державному бюджеті. Джерела формування доходів державного бюджету. Внутрішні та зовнішні джерела формування доходів державного бюджету. Закріплені та регульовані доходи. Власні доходи державного бюджету. Формування податкових і неподаткових надходжень у Державному бюджеті України напередодні війни та в умовах воєнного стану. Формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану.

Склад і класифікація доходів державного бюджету України. Склад доходів державного бюджету за Бюджетним кодексом України. Бюджетна класифікація та її призначення. Класифікація доходів бюджету. Податкові та неподаткові надходження державного бюджету. Доходи від власності та підприємницької діяльності й інші надходження. Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного й побічного продажу. Надходження від штрафів і фінансових санкцій, інші неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Офіційні трансферти.

Основи планування доходів державного бюджету. Методи бюджетного планування. Бюджетна декларація як основа середньострокового бюджетного планування. Складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них. Основи обрахунку планових обсягів податків. Обрахунок податку на прибуток підприємств. Розрахунок надходжень податку на додану вартість. Планування надходжень від акцизного податку.

Видатки державного бюджету, їх економічна суть та класифікація. Сутність видатків і витрат державного бюджету, їх відмінність. Бюджетна класифікація видатків. Функціональна класифікація, її зміст і призначення. Економічна класифікація: поточні та капітальні видатки, їх склад. Відомча класифікація. Головні розпорядники бюджетних коштів. Розпорядники бюджетних коштів нижчих рівнів. Реєстр розпорядників бюджетних коштів. Програмна класифікація видатків і кредитування державного бюджету. Програмно-цільовий метод. Формування бюджетних програм з використанням програмно-цільового методу.

Виконання Державного бюджету України. Організаційні засади виконання бюджету. Розпис доходів та фінансування державного бюджету. Розпис асигнувань державного бюджету та порядок його складання. Виконання державного бюджету за доходами. Особливості виконання державного бюджету за доходами в період воєнного стану. Виконання державного бюджету за видатками. Структура видатків державного бюджету України в умовах російсько-української війни.

Тема 6. Податки як першооснова публічних фінансів. Податкова система України

Сутність, призначення та необхідність податків. Функції податків. Характерні риси податків, відрахувань і платежів. Взаємозв'язок податків з іншими розподільчими категоріями (кредит, заробітна плата, собівартість, ціна).

Елементи податку. Характеристика елементів податку. Платники податку. Виконання платником податків податкових обов'язків під час війни. Відповідальність платників за сплату податків в умовах воєнного стану. Об'єкт оподаткування. База оподаткування. Ставка податку. Види ставок податку. Порядок нарахування та сплати податку. Податковий період. Строк і порядок сплати податку та збору. Строк і порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Класифікація податків. Класифікаційні ознаки податків. Види податків в Україні. Загальнодержавні та місцеві податки та збори. Загальна характеристика загальнодержавних податків в Україні. Загальна характеристика місцевих податків і зборів в Україні. Класифікація податків за джерелами сплати та економічним змістом об'єкта оподаткування. Класифікація податків за формою та суб'єктами оподаткування; за характером використання податкових платежів і способом стягнення. Загальна характеристика рентних платежів в

Україні. Загальна характеристика митних платежів в Україні.

Податкове законодавство України та його склад. Принципи податкового законодавства. Порядок встановлення на території України податків і зборів. Перелік загальнодержавних і місцевих податків та зборів за податковим законодавством України.

Об'єктивна необхідність податкової системи. Поняття податкової системи і методи її побудови. Структурна побудова податкової системи. Податкова система України, основні етапи її становлення. Принципи оподаткування. Генезис принципів оподаткування та їх систематизація у фінансовій науці. Сучасні наукові підходи до формування та систематизації принципів оподаткування. Загальна характеристика податків і зборів податкової системи України.

Тема 7. Місцеві бюджети

Економічна сутність, склад і структура місцевих бюджетів. Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, їх роль у місцевому самоврядуванні. Поняття фінансової автономії та показники її рівня. Роль місцевих бюджетів у подоланні викликів в умовах воєнного стану.

Доходи місцевих бюджетів: класифікація та їх формування. Власні доходи місцевих бюджетів. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Закріплені доходи. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Види неподаткових надходжень до місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів України в період воєнного стану.

Видатки місцевих бюджетів. Склад і структура видатків місцевих бюджетів. Видатки бюджетів територіальних громад на потреби місцевого самоврядування. Доступність і відкритість інформації про бюджети як передумова ефективного контролю за публічними фінансами територіальних громад.

Міжбюджетні відносини та їх регулювання. Поняття міжбюджетних відносин. Підстави для існування міжбюджетних відносин. Взаємовідносини між ланками бюджетної системи, їх форми та організація. Причини виникнення та способи усунення фіскальних дисбалансів. Бюджетне регулювання. Зміст регулювання міжбюджетних відносин. Мета та завдання регулювання міжбюджетних відносин. Бюджетне субсидювання та його види: субсидії, субвенції, дотації. Моделі регулювання міжбюджетних відносин. Модель бюджетного федералізму. Модель бюджетного унітаризму. Централізовані та децентралізовані моделі регулювання міжбюджетних відносин.

Реформування міжбюджетних відносин в Україні в умовах фінансової децентралізації. Суть теорії децентралізації. Адміністративна децентралізація. Фінансова децентралізація. Фіскальна децентралізація. Бюджетна децентралізація. Основні напрями реформування міжбюджетних відносин в Україні.

Тема 8. Соціальні позабюджетні фонди в публічних фінансах

Необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Соціально-економічна роль фондів цільового призначення. Необхідність функціонування цільових фондів. Класифікація фондів цільового призначення. Сутність державних цільових фондів. Бюджетні та позабюджетні цільові фонди. Позабюджетні фонди як фінансова категорія.

Організаційні засади функціонування соціальних позабюджетних фондів в Україні. Організаційна структура позабюджетних фондів. Суб'єкти управління коштами соціальних позабюджетних фондів. Нагляд за діяльністю позабюджетних фондів. Законодавчі обмеження щодо створення позабюджетних фондів органами місцевого самоврядування.

Джерела формування фінансових ресурсів позабюджетних фондів. Єдиний внесок як головне джерело формування доходів позабюджетних фондів. Сутність, призначення та адміністрування єдиного внеску в Україні. Порядок нарахування, сплати та зарахування єдиного внеску до позабюджетних фондів в Україні.

Характеристика загальнодержавних позабюджетних фондів України. Система

пенсійного забезпечення в Україні. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування в системі Пенсійного фонду. Доходи Пенсійного фонду України. Динаміка фінансових результатів діяльності Пенсійного фонду України в умовах війни. Заходи уряду України для забезпечення фінансової стійкості Пенсійного фонду в умовах російсько-української війни. Пенсійне забезпечення військовослужбовців в публічних фінансах у період війни. Напрями використання коштів Пенсійного фонду України. Виплати житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу.

Реформування Фонду соціального страхування. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності в системі Пенсійного фонду України. Виплати пенсійного фонду у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, які спричинили втрату працездатності. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності як складова Пенсійного фонду України. Виплати пенсійного фонду у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Фонд соціального страхування на випадок безробіття. Джерела формування доходів бюджету Фонду соціального страхування на випадок безробіття. Видатки Фонду соціального страхування на випадок безробіття.

Тема 9. Державний кредит і державний борг

Суть і значення державного кредиту. Суб'єкти кредитних відносин у державному кредиті. Функції державного кредиту. Особливості фінансових відносин, що формують державний кредит. Об'єктивна необхідність і можливість використання державного кредиту. Роль державного кредиту у мобілізації коштів населення, підприємств та організацій. Вплив державного кредиту на стан грошового обігу в державі. Значення державного кредиту у фінансовому забезпеченні загальнодержавних і регіональних потреб.

Відмінності державного кредиту від банківського. Спільні та відмінні риси державного кредиту та банківського.

Форми та види державного кредиту. Класифікація державних позик: за правом емісії, формами виплати доходів, методами розміщення, термінами погашення та іншими класифікаційними ознаками.

Механізм залучення та погашення державних позик. Державні облігації як інструмент залучення позик. Види державних боргових цінних паперів, їх характеристика та законодавче регулювання. Емісія державних боргових цінних паперів: вибір їх видів, обґрунтування термінів обігу, форми виплати доходів тощо.

Поняття державного боргу. Класифікація державного боргу. Капітальний і поточний, внутрішній і зовнішній державний борг.

Причини виникнення і зростання державного боргу. Боргова спіраль і її зміст. Джерела погашення державного боргу.

Обслуговування і погашення державного боргу: сутність і відмінності. Управління державним боргом. Методи управління державним боргом. Кількісний аспект державного боргу та проблеми його сплати в Україні.

Управління державним боргом в умовах російсько-української війни. Правове регулювання обсягу граничного державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду в умовах воєнного стану у період російсько-української війни.

Тема 10. Управління публічними фінансами

Управління фінансами на макрорівні. Управління публічними фінансами. Управління державними фінансами. Система управління фінансами. Об'єкти і суб'єкти управління. Функціональні ланки процесу управління фінансами. Стратегічне й оперативне управління. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів влади та управління в галузі загального керівництва фінансами. Повноваження Міністерства фінансів і його підрозділів у сфері оперативного управління фінансами.

Основні підходи до управління публічними фінансами умовах російської воєнної агресії в Україні. Зростання вартості запозичень. Ризики відпливу капіталів за кордон. Зміна показників інфляції. Зміни до виконання державного бюджету. Збільшення видатків державного бюджету. Механізми управління бюджетними операціями в умовах війни.

Фінансове планування в системі управління фінансами. Сутність, принципи та завдання фінансового планування. Етапи і методи фінансового планування. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений баланс фінансових ресурсів держави. Фінансове планування на загальнодержавному, галузевому та територіальному рівнях. Фінансове прогнозування та планування на підприємстві. Фінансові плани підприємств та організацій. Реформування фінансового планування в умовах розвитку ринкових відносин.

Управління місцевими публічними фінансами. Фінансові органи місцевого самоврядування та їх повноваження в управлінні місцевими публічними фінансами. Місцеві фінансові органи виконавчої влади та їх повноваження в управлінні місцевими публічними фінансами. Повноваження органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевих рад в управлінні бюджетним процесом.

Особливості акумулювання фінансових ресурсів територіальних громад в умовах війни. Типи територіальних громад залежно від наближення до лінії фронту. Вплив бюджетної складової на забезпечення стійкості територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні. Зміна структури доходів місцевих бюджетів на початку російсько-української війни. Обсяги трансфертів місцевим бюджетам у період воєнного стану.

Автоматизовані системи управління публічними фінансами. Діджиталізація у сфері управління публічними фінансами.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни 4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин												
	усього	Денна форма					Заочна форма						
		усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1. Публічні фінанси: їхні функції, призначення і роль	10	2	2	-	-	6	12,5	2	0,5	-	-	10	
Тема 2. Публічні фінанси як сфера фінансової системи держави. Фінансовий механізм і фінансовий контроль	12	2	2	-	-	8	10,5	-	0,5	-	-	10	
Тема 3. Публічні доходи та видатки	10	2	2	-	-	6	10,5	-	0,5	-	-	10	
Тема 4. Бюджет і бюджетна система України	16	2	4	-	-	10	14,5	2	0,5	-	-	12	
Тема 5. Державний бюджет України	14	2	2	-	-	10	10,5	-	0,5	-	-	10	
Тема 6. Податки як першооснова публічних фінансів. Податкова система України	18	4	4	-	-	10	15,0	2	0,5	-	-	12,5	
Тема 7. Місцеві бюджети	10	2	2	-	-	6	10,5	-	0,5	-	-	10	
Тема 8. Соціальні позабюджетні фонди в публічних фінансах	10	2	2	-	-	6	12,5	-	0,5	-	-	12	
Тема 9. Державний кредит і державний борг	10	2	2	-	-	6	12,5	2	-	-	-	10,5	
Тема 10. Управління публічними фінансами	10	2	2	-	-	6	11,0	-	-	-	-	11	
Усього годин	120	22	24	-	-	74	120	8	4	-	-	108	

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбаченими тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.4. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення тестових завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- розв'язок розрахункових завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) блиц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) розв'язування задач та формулювання висновків за результатами розрахунків;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Структура залікового білету наведена у навчально-методичних матеріалах до навчальної дисципліни.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.
2. Василик О.Д. Державні фінанси України: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1997. 383 с.
3. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 року (із змінами). *Офіційний вісник України*. 2010. № 92. Ст. 3248.
4. Синчак В.П. Еволюція наукової думки в оподаткуванні та її реалізація у податкових системах: монографія. Київ – Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2006. 294 с.
5. Стойко О.Я., Дема Д.І. Фінанси: підручник / за ред. О.Я. Стойка. 2-ге вид. перероб. і доп. Житомир: Поліський університет, 2024. 317 с.
6. Ткачук І.Г. Державні фінанси: підручник. Івано-Франківськ :Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2015. 510 с.
7. Фінанси: підручник / І.О. Лютий та ін.; за ред. д-ра екон. наук., проф., заслуж. економіста України І.О. Лютого; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2023. 715 с.
8. Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. та ін. Теорія фінансів: підручник / за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. Київ: Центр учб. л-ри, 2016. 576 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Бюджетна система: підручник / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. Київ: Центр учбової літератури; Тернопіль: Економічна думка, 2012. 871 с.
2. Глущенко О.В., Хмельков А.В., Дячек О.Ю., Бабаєв В.Ю., Громов С.О.

Цифрові технології управління публічними фінансами: податковий аспект. *Ефективна економіка*. 2024. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_3_13.

3. Державні фінанси: Фінанси. Бюджетна система України: у 5 т.: т. 1 / С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмошенко та ін. Київ: НВП “АВТ лтд.”, 2004. 400 с.

4. Децентралізація управління публічними фінансами в Україні: монографія / О.Ю. Амосов та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.Ю. Амосова; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Харків: ХарПІ НАДУ: Магістр, 2018. 199 с.

5. Коваленко В.М. Фінансова система України: теорія, методологія, практика: монографія / В.М. Коваленко. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 360 с.

6. Кудряшов В.П. Фінансове забезпечення публічних витрат у період війни, *Економіка України*. 2023. № 3. С. 37–57.

7. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 240 с.

8. Радіонов Ю.Д. Державні фінанси в забезпеченні стабільності фінансової системи країни. *Економіка України*. 2022. № 9 (730). С. 77–98.

9. Руда О.Л., Марценюк О.В. Функціонування публічних фінансів в сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. С. 122–128.

10. Юшко С.В. Прозорі бюджети як передумова ефективного контролю за публічними фінансами в умовах децентралізаційних процесів в Україні. *Фінанси України*. 2024. № 4. С. 25–39.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> - Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> - Веб-портал Адміністрації Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> - Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. <http://mon.gov.ua> - Веб-сайт Міністерства освіти і науки України
5. <http://www.auc.org.ua> - Веб-сайт Асоціації міст України
6. <http://nbuv.gov.ua/> - Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
7. <http://gntb.gov.ua/ua/> - Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
8. <http://www.ounb.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
9. <http://www.adm.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
10. <http://km-oblrada.gov.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
11. <http://www.khmelnysky.com/> - Веб-сайт Хмельницької міської ради
12. <http://www.univer.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
13. <http://www.mof.gov.ua> - Веб-сайт Міністерства фінансів України
14. <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/index> - Веб-сайт журналу «Світ фінансів»
15. <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/issue/archive?issuesPage=3> - Веб-сайт журналу «Світ фінансів (архів)